

Uitvoeringsprogramma Ontwerpleidraad Leefkwaliteit

Gemeente Groningen – 2025-2027

Inhoud

1. Inleiding	3
Achtergrond.....	3
De 10 dimensies van de ontwerpleidraad.....	3
Doel van het uitvoeringsprogramma	4
2. Werkwijze	4
2.1 Spoor 1 Uitvoeringsprojecten	4
2.2 Spoor 2 Instrument- en procesontwikkeling nieuwe werkwijze.....	6
3. Uitvoeringsagenda.....	7
3.1 Uitvoeringsprojecten - 2025-2027	7
3.1.1 Binnenstad.....	7
3.1.2 Wijkvernieuwing en noordelijke wijken	8
3.1.3 Versterken en vernieuwen	11
3.1.4 Overige wijken.....	11
3.2 Kansrijke uitvoeringsprojecten na 2027.....	12
3.3 Instrument- en procesontwikkeling	13
3.3.1. Instrumentontwikkeling	13
3.3.2 Processen.....	14
4. Financiering	16
4.1 Budgetten	16
4.2 Inzet van middelen	16
4.3 Overzicht van projecten 2025 t/m 2027	17
Bijlage: Werkzaamheden in 2024.....	18

1. Inleiding

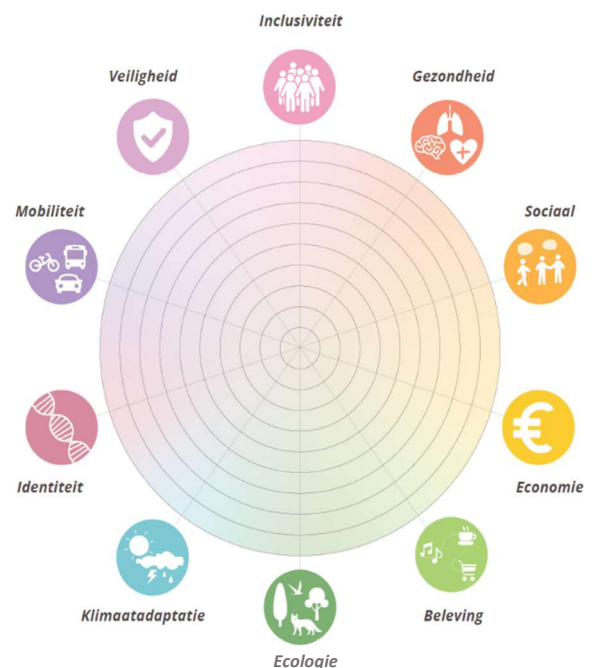
Achtergrond

De ontwerpleidraad Leefkwaliteit Openbare Ruimte “Nieuwe Ruimte” is in 2021 vastgesteld door de raad van Groningen. De ontwerpleidraad geeft een antwoord op de groeiende druk op de openbare ruimte. Allerlei functies leggen beslag op de openbare ruimte, zoals: autogebruik, lopen, spelen, groen, water, terrassen en fietsparkeren. Die druk neemt toe door o.a. de groei van de stad, een groeiend aantal bezoekers, nieuwe energie infrastructuur, de behoefte aan meer ruimte voor water en groen. Zowel bovengronds, maar ook ondergronds wordt ruimte nijpend. Het uitgangspunt van de leidraad is dat verkeer niet langer leidend is bij de inrichting van straten, we nemen afscheid van de autologica en streven naar meer leefkwaliteit. Bij de inrichting van straten moet het ook gaan om andere opgaven, zoals biodiversiteit, klimaatadaptatie, gezondheid en ruimte voor ontmoeten. Met deze strategie, waarbij we van verkeersruimte, verblijfsruimte maken, maken we de menselijke maat weer sturend. De ontwerpleidraad en de mobiliteitsvisie ‘Groningen goed op weg’, leggen de basis voor een nieuwe kijk op onze openbare ruimte.

“De openbare ruimte is voor alle inwoners. We willen een groene, biodiverse openbare ruimte, die bestand is tegen de veranderende weersomstandigheden en waar ook ruimte is voor leven en ondernemen en waarin iedereen zich makkelijk kan verplaatsen. We leven het VN-Verdrag Handicap na en blijven werken aan een toegankelijke gemeente voor iedereen. Iedere Groninger heeft binnen een korte afstand toegang tot groen, zoals parkjes, buurtmoestuintjes en beschaduwde bankjes. De openbare ruimte raakt aan wonen, energietransitie, klimaatadaptatie, ecologie, economie, mobiliteit, sport en recreatie, beheer en onderhoud. Daarom wegen wij al deze belangen in samenhang af. We maken gebruik van de Ontwerpleidraad Leefkwaliteit Openbare Ruimte, zoals die door de gemeenteraad is vastgesteld.” (coalitieakkoord 2022- 2026, Het begint in Groningen).

De 10 dimensies van de ontwerpleidraad

De straat is in de ontwerpleidraad het uitgangspunt, daar is de menselijke maat het meest sturend. In de leidraad zijn ontwerpen gemaakt voor 14 verschillende straatprofielen. Deze straten zijn (grotendeels) representatief voor alle straten in de gemeente. De 14 straatprofielen dienen als inspiratie voor het herinrichten van straten in Groningen. Mobiliteit is daarbij niet langer maatgevend. De leidraad onderscheidt 10 dimensies die een plek krijgen in de openbare ruimte. Naast mobiliteit zijn dat, inclusiviteit, veiligheid, identiteit, beleving, gezondheid, sociale interactie, ecologie, klimaatadaptatie en economie.

Doel van het uitvoeringsprogramma

Het toepassen van deze nieuwe integrale werkwijze heeft tijd nodig om goed te functioneren. In dit uitvoeringsprogramma beschrijven we wat er nodig is om de ontwerpleidraad goed te implementeren. Het doel van dit uitvoeringsprogramma is daarbij tweeledig. Enerzijds gaat het om procesinnovatie, het ontwikkelen van interne instrumenten om het werken met de leidraad te kunnen borgen in de organisatie. Daarbij zoeken we naar een goede aansluiting op de huidige werkwijze en naar de juiste rol van zowel beleidsmedewerkers als projectleiders, beheerders en ontwerpers. Anderzijds staan in dit uitvoeringsprogramma een aantal projecten benoemd die een bijdrage vanuit de Leidraad ontvangen om meerkosten te dekken voor het implementeren van de tien-dimensies.

2. Werkwijze

Het uitvoeringsprogramma werkt aan twee sporen. Het ene spoor heeft als concreet resultaat een andere inrichting van straten conform de 10 dimensies van de Leidraad. Daarbij wordt zoveel mogelijk meegelift op lopende projecten, volgens het principe van werk met werk maken.

Het tweede spoor is bedoeld om het werken met de leidraad zo makkelijk mogelijk te maken in de organisatie. Dit spoor is bedoeld om de nieuwe aanpak goed te borgen in de interne organisatie. Met de Ontwerpleidraad presenteert Groningen een andere, integrale visie op de openbare ruimte. Die nieuwe kijk vraagt om een andere werkwijze voor alle disciplines die werken aan de inrichting, aanleg en beheer van de openbare ruimte. Het ontwikkelen van deze nieuwe, integrale werkwijze, inclusief bijbehorende instrumenten, is onderdeel van het uitvoeringsprogramma.

2.1 Spoor 1 Uitvoeringsprojecten

De Ontwerpleidraad heeft als uitgangspunt om 'werk met werk te maken'; op het moment dat er ingrepen in de openbare ruimte zijn, dan wordt dat benut om de straat of de wijk anders in te richten.

De meeste kansen voor 'werk met werk maken' liggen bij:

- **Vervangen riolering / aanleg van een regenwaterafvoer**; bij het vervangen van de bestaande riolering en/of het aanleggen van een regenwaterriool om vuilwater en regenwater te scheiden moet de straat (meestal) worden opengebroken. (Uitzondering ligt bij het relinen van de riolering. Dan wordt het bestaande riool van een 'kous' voorzien en hoeft de straat niet op de kop). De vervangingsopgave is een gemeentelijke taak. Afstemming vindt dus intern plaats. De West-Indische kade is hiervan een mooi voorbeeld.

Figuur 1 Herinrichting West-indische Kade

- Het uitvoeringsprogramma '**Doorwaadbare Stad**' is in november 2022 vastgesteld. Het focust vooral op de herverdeling van de openbare ruimte: minder ruimte voor autoverkeer en parkeren en juist meer ruimte voor groen, voetgangers en fietsers. Daarvoor worden 50 km/uur-wegen in 30 km/uur-straten getransformeerd. Met het verlagen van de snelheid ontstaan kansen om de leefkwaliteit hier te vergroten. In het uitvoeringsprogramma 'Doorwaadbare stad' is budget gereserveerd om bij het herinrichten van straten de principes van de Ontwerpleidraad Leefkwaliteit Openbare Ruimte toe te passen. (Deze straten zijn daarom niet opgenomen in dit uitvoeringsprogramma).
- Aanleg van een **warmtenet**. Warmtestad legt de komende jaren het hoofdleidingen-netwerk aan van warmtebuizen door Groningen Noordwest. Hiermee worden in de toekomst 12.500 bedrijven, instellingen en woningen van duurzame warmte voorzien. Deze gebouwen kunnen dan dus allemaal zonder gasaansluiting, waardoor de CO₂-uitstoot fors daalt.
- Een **warmtenet** is een netwerk van leidingen onder de grond waar warm water doorheen stroomt. Om dit netwerk aan te leggen, moet de straat worden opengebroken. In Paddepoel, Selwerd-west en Vinkhuizen is al een deel gerealiseerd. Kostverloren staat in de planning. Er liggen hier kansen voor werk met werk. Echter, omdat voor de aanleg van het warmtenet vaak maar een deel van de straat open moet, is het niet altijd mogelijk om de hele straat aan te pakken. Alleen als de huidige bestrating binnen vijf jaar vervangen moet worden, is er financiering om de hele straat open te breken. Als het mogelijk is, worden verschillende projecten gecombineerd. In Paddepoel is de aanleg van het warmtenet bijvoorbeeld aangegrepen om de Plutolaan veiliger en groener te maken. In Selwerd-west is de aanleg van het warmtenet gecombineerd met het wijkvernieuwingsprogramma. Een integraal projectteam bespreekt de koppelkansen tussen Warmtestad en de gemeente. Deze aanpak willen we graag voortzetten.
- De gemeente Groningen kent ook andere **grootschalige vervangingsopgaven** in de openbare ruimte, zoals de herplant van bomen of het vervangen van het wegdek. Ook hier liggen kansen om werk met werk te maken.
- **Wijkvernieuwing**. Groningen is gestart met wijkvernieuwing in de wijken: Indische buurt/De Hoogte, Selwerd, Beijum, De Wijert en Lewenborg. In deze wijken werkt de gemeente samen met de woningbouwcorporaties, bewoners en vele andere partijen aan het verbeteren van

de wijk. Ook de openbare ruimte, het groen en buitenzijn is onderdeel van de wijkvernieuwing.

- **Versterken en vernieuwen.** Zware versterkingsprojecten in het aardbevingsgebied vragen niet alleen om sloop en nieuwbouw van de woningen, maar ook om een aantrekkelijke en leefbare openbare ruimte. Versterking is een goede aanleiding om de straten opnieuw in te richten en ze groener, klimaatbestendiger, veiliger en gezonder te maken.

Het streven is om bij alle werkzaamheden waarbij de straat opengemaakt wordt, als volgt te handelen:

- Zoveel mogelijk koppelen van bestaande werkzaamheden in de ondergrond, ook in afstemming met nutspartijen. Het voordeel is dan dat de weg maar een keer open hoeft.
- Zodra de straat open moet, hanteren we de ontwerpleidraad om de openbare ruimte opnieuw in te richten.

Door verschillende opgaven aan elkaar te koppelen, kunnen ook de budgetten gezamenlijk ingezet worden en kosten worden bespaard die ingezet kunnen worden om de het project conform de Ontwerpleidraad te realiseren. De besparing is van belang omdat de budgetten niet altijd toereikend zijn. In dit uitvoeringsprogramma leggen we voor de komende jaren de prioriteit bij gebieden waar veel ruimtelijke opgaven samen komen. We leggen de nadruk op de bestaande wijkvernieuwingswijken, wijken die voorrang hebben bij de aanleg van het warmtenet, dorpen en wijken die vallen binnen het programma versterken en vernieuwen en we liften mee op de werkzaamheden in de binnenstad.

De toelichting van de projecten is te vinden in paragraaf 3.2.

Hoewel 'werk met werk maken' het uitgangspunt van de Leidraad is, komt het in enkele gevallen voor dat er op korte termijn geen opgaven spelen of worden opgepakt. Wel zijn dit plekken waar enorme kansen liggen om de leefkwaliteit te verbeteren. Deze projecten zijn ook opgenomen in paragraaf 3.2, maar nog niet op geld of tijd gezet. Op termijn zoeken we naar aanvullende programmering en budgettering.

2.2 Spoor 2 Instrument- en procesontwikkeling nieuwe werkwijze

De Ontwerpleidraad presenteert (samen met de Mobiliteitsvisie) een radicaal andere visie op de openbare ruimte. Dat vraagt ook om een andere werkwijze voor alle disciplines binnen de organisatie die werken aan de inrichting, aanleg en het beheer van de openbare ruimte. Integraal werken aan de openbare ruimte, het optimaal gebruik maken van koppelkansen en het maken van integrale afwegingen voor de beperkte ruimte in boven- en ondergrond, zijn noodzakelijk voor een toekomstbestendige openbare ruimte. Dat vraagt instrumenten om te komen tot een goede ruimtelijke afweging. Maar ook om instrumenten om de ontwerpleidraad in het DNA van de gemeentelijke organisatie te krijgen, bijvoorbeeld door opleidingen, kwaliteitsborging en intervisie aan te bieden. Ter ondersteuning aan het werkend leren, is een projectonderzoeker leefkwaliteit openbare ruimte aangesteld per mei 2024. Enerzijds om de lerende organisatie te ondersteunen in deze werkwijze verandering. Anderzijds door aan de slag gaan met concrete projecten. Ook neemt de projectonderzoeker deel aan het Europese Interreg project UrbCitizenPower, om kennis te delen en te leren van andere Europese steden.

De instrumenten en processen waar we de komende periode aan gaan werken, zijn toegelicht in paragraaf 3.3.

3. Uitvoeringsagenda

3.1 Uitvoeringsprojecten - 2025-2027

We leggen de prioriteit bij de volgende gebieden:

1. De binnenstad (vanwege de grootschalige ingrepen in de openbare ruimte);
2. Wijkvernieuwing (koppeling met sociale en fysieke opgaven in de openbare ruimte) en noordelijke wijken (dit zijn grotendeels ook de wijken waar het warmtenet wordt aangelegd);
3. Versterken en vernieuwen (kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte in combinatie met versterkingsopgave);

3.1.1 Binnenstad

1.Damsterplein	
Korte beschrijving	Het Damsterplein is een zeer versteende omgeving. Oorspronkelijk is het plein ingericht als evenemententerrein. In de praktijk is gebleken dat de belangstelling voor evenementen op dit plein beperkt is. Samen met bewoners en ondernemers is in 2019 nagedacht over een alternatieve inrichting van het plein. In de nieuwe inrichting worden delen van het steen vervangen door groen, wordt het water beter opgevangen en komen er bomen die zorgen voor schaduw. Het project wordt voor de helft gesubsidieerd door de EU (LIFE programma). Vanuit de Leidraad dragen we bij aan de substantiële verbetering van dit plein.
Relatie met andere opgaven	Water en riolering, Groenplan, Mobiliteit
Totale kosten	1.800.000 (oorspronkelijke raming)
Financiering Leidraad	80.000
Planning	2026

2.Vismarkt	
Korte beschrijving	De Vismarkt is een levendige plek in de binnenstad van Groningen. De Vismarkt versterkt haar karakter als handelsplein. De marktkramen van de Grote Markt zijn inmiddels grotendeels samengevoegd met de marktkramen op de Vismarkt. Daardoor wordt de warenmarkt op de Vismarkt groter. Tevens zijn er verschillende onderhoudswerkzaamheden nodig op de Vismarkt, zoals het vervangen van gele stenen, kabels door Enexis, de elektrische voorzieningen voor de markt, de riolering en de openbare verlichting. Maar ook wanneer er geen markt is, moet het een aantrekkelijk verblijfsgebied zijn.
Relatie met andere opgaven	Binnenstad
Totale kosten	Ntb
Financiering Leidraad	175.000
Planning	2026

3.Kwinkenplein en St. Walburgstraat	
Korte beschrijving	Sinds juli 2022 is de bus uit het straatbeeld van (o.a.) het Kwinkenplein, de Kreupelstraat en Sint Walburgstraat verdwenen. Dit biedt kansen om het gebied opnieuw in te richten. Omdat er minder ruimte nodig is voor verkeer, blijft er meer ruimte over om de leefbaarheid in het gebied te vergroten. Het beschikbare budget zal voornamelijk ingezet worden om een nieuw straatprofiel te maken met meer ruimte voor voetgangers en fietsers. Er liggen ook

	kansen om bomen te planten, te vergroenen en water te bergen in <i>raingardens</i> . In het uitvoeringsprogramma is geld gereserveerd voor het vergroenen van dit gebied.
Relatie met andere opgaven	Binnenstad, water en riolering
Totale kosten	1.000.000 (oorspronkelijke raming)
Financiering Leidraad	200.000
Planning	2025

4.Westerhaven	
Korte beschrijving	Westerhaven is een zeer versteende verblijfsruimte. In de zomer is dit een hittestresslocatie. Door de Westershaven te vergroenen en meer schaduw toe te voegen, verbeteren we hier de leefkwaliteit. Daarnaast wordt de Westershaven nu nog gebruikt als verkeersruimte. Door bij de entrees van het gebied duidelijk te maken dat men een gebied voor voetgangers betreedt en het verkeer zo te geleiden dat de invloed op het gebruik van de ruimte verminderd wordt, kan de kwaliteit van het gebied worden vergroot.
Relatie met andere opgaven	Groenplan, fietsparkeren
Totale kosten	410.000
Financiering Leidraad	75.000
Planning	2025

3.1.2 Wijkvernieuwing en noordelijke wijken

5.Floresstraat e.o.	
Korte beschrijving	Herinrichting van de Floresstraat en Indische buurt. De huidige inrichting van de Floresstraat zorgt voor een belangrijk knelpunt in de Indische Buurt – terwijl de Floresstraat met zijn vele winkels en sociale functies eigenlijk bedoeld is als hart van de wijk. In 2024 wordt de riolering in de Floresstraat vervangen. Tegelijkertijd worden maatregelen genomen om de regenwateropvang in de Floresstraat en aanliggende straten te verbeteren en het gebied daarmee klimaatbestendiger te maken. Vanuit de wijkvernieuwing ligt er de nadrukkelijke wens om van de Floresstraat weer een sociaal hart te maken. De werkzaamheden van Stadsbeheer bieden hiervoor een uitgelezen kans. Door de straat anders in te richten, kan de Floresstraat weer de verbinding vormen tussen de noord- en zuidzijde van de Indische Buurt. Een (verkeers)veilige zone waarin bewoners en bezoekers ongestoord hun boodschappen kunnen doen, relaxen bij de vijver, langs kunnen gaan bij het Floreshuis, het Pand of de Jasmijn en waarbij de weekmarkt (op woensdag) meer betrokken wordt bij de omgeving. (uit Doorwaadbare stad)
Relatie met andere opgaven	Vervanging riolering (Stadsbeheer), doorwaadbare stad (Mobiliteit), wijkvernieuwing
Totale kosten	1.250.000
Financiering Leidraad	35.000
Planning	2026

6.Voermanstraat Paddepoel	
Korte beschrijving	De hoofdleiding van het warmtenet wordt aangelegd in Paddepoel zuid, o.a. in de Voermanstraat. Met het open graven van de straat,

	wordt het zuidelijk deel van de Voermanstraat opnieuw ingericht. In het noordelijk deel gaat de straat niet open voor het warmtenet. Toch vraagt ook dit deel van de straat om maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid. Hier zijn de ingrepen kleinschaliger. Hier worden de kruispunten opnieuw ingericht, versmald en vergroend om de veiligheid en leefbaarheid te vergroten.
Relatie met andere opgaven	Mobiliteit, warmtenet
Totale kosten	100.000
Financiering Leidraad	25.000
Planning	2025

7. Platinalaan	
Korte beschrijving	De hoofdleiding van het warmtenet wordt aangelegd in Vinkhuizen, o.a. in de Goudlaan en de Platinalaan. De aanleg vindt plaats via een open ontgraving, dat betekent dat de straten open worden gemaakt om de buizen in te leggen. Na een verkenning blijkt dat er in de Platinalaan kansen liggen voor herinrichting en vergroening van de openbare ruimte. De straat wordt versmald, er komt meer en diverse groen, het water wordt meer bij de openbare ruimte betrokken door de oever te verruimen en een wandelpad langs het water te realiseren.
Relatie met andere opgaven	Aanleg warmtenet, mobiliteit
Totale kosten	225.000
Financiering Leidraad	175.000
Planning	2025

8. Veldspaatstraat	
Korte beschrijving	De hoofdleiding van het warmtenet wordt aangelegd in Vinkhuizen, o.a. in de Veldspaatstraat. De Veldspaatstraat is een brede, stenige straat met weinig groen. Deze plek is een hitte-eiland in Vinkhuizen. Door een brede strook langs de gevel te vergroenen en extra bomen te planten in de straat, wordt de leefkwaliteit verbeterd.
Relatie met andere opgaven	Aanleg warmtenet, gebiedsteam, Steenbreek
Totale kosten	380.000
Financiering Leidraad	160.000
Planning	2025 en 2026

9. Barnsteenstraat	
Korte beschrijving	De hoofdleiding van het warmtenet wordt aangelegd in Vinkhuizen, o.a. in de Barnsteenstraat. Hier liggen kansen om werk met werk te maken. In bepaalde delen van Vinkhuizen is sprake van wateroverlast. Om het regenwater beter op te vangen, te infiltreren of naar bestaande waterlopen te leiden, moeten maatregelen genomen worden in de openbare ruimte. Hier liggen dan tevens kansen voor het verbeteren van de leefkwaliteit.
Relatie met andere opgaven	Aanleg warmtenet, water en riolering
Totale kosten	Ntb
Financiering Leidraad	60.000
Planning	2025 en 2027

10. Herwinnen openbare ruimte in samenwerking met aanleg warmtenet	
Korte beschrijving	De gemeente heeft Paddepoel, Selwerd, Vinkhuizen en Kostverloren aangewezen om als eerste van het aardgas af te gaan.

	<p>Het doel is om deze wijken voor 2030 al aardgasvrij te maken. In deze wijken staan veel woningen die gebouwd zijn in de jaren '60 en '70. Die zijn vaak niet zo goed geïsoleerd. Veel huizen en flats staan dicht bij elkaar. Een warmtenet werkt voor deze wijken goed. Op dit moment zijn al meerdere woningen in Paddepoel en Selwerd aangesloten op het warmtenet.</p> <p>De aanleg van een warmtenet vindt meestal plaats via een open ontgraving, dat betekent dat de straten open worden gemaakt om de buizen in te leggen. Dit biedt kansen om werk met werk te maken, zowel ondergronds (afkoppelen regenwater) als bovengronds (herinrichting van de openbare ruimte). Uitgangspunt is dat alle straten waar een warmtenet doorheen komt, de mogelijkheden verkent om de leefkwaliteit in de straat te verbeteren. De middelen vanuit dit uitvoeringsprogramma zijn bedoeld om de openbare ruimte te vergroenen en te herwinnen.</p> <p>Omdat we nog niet overal in beeld hebben door welke straten het hoofdnet van warmtestad wordt aangelegd, hebben we dit bedrag gereserveerd.</p>
Relatie met andere opgaven	Warmtenet, stadsbeheer
Totale kosten	-
Financiering Leidraad	250.000 (verdeeld over vier jaar)
Planning	2025 t/m 2027

11.Onnemaheerd	
Korte beschrijving	<p>De Heerdenaanpak is gestart in 2016. Het is een integrale aanpak binnen de wijkvernieuwing waarbij bewoners samen met corporaties, WIJ Beijum en gemeente werken aan de verbetering van de leefomgeving en de leefkwaliteit van hun heerd. Binnen deze aanpak werken bewoners en betrokken partijen gezamenlijk aan een inrichtingsplan voor de openbare ruimte en voeren corporaties onder andere onderhouds- en of verduurzamingsmaatregelen uit. Deze aanpak wordt gecombineerd met de inzet van energiecoaches en een sociale aanpak geïnitieerd vanuit medewerkers van de WIJ (sociale aanpak). Waar nodig worden bewoners doorverwezen naar hulp en ondersteuning en naar (wijkvernieuwings)projecten als Kansrijke Start en Kansrijk Oost. In 2025 kunnen de werkzaamheden in de Onnemaheerd dan van start gaan.</p>
Relatie met andere opgaven	Wijkkring, Beijum-Oost, aanpak winkelpleinen, Doorwaadbare Stad, Scholenaanpak, aanpak Beijumerweg
Totale kosten	n.t.b.
Financiering Leidraad	70.000
Planning	2025

3.1.3 Versterken en vernieuwen

12.Versterkingsopgave gebied Ten Boer	
Korte beschrijving	Zware versterkingsprojecten in het aardbevingsgebied zijn een goede aanleiding om straten waarin dit wordt verwacht integraal te beschouwen en aan te pakken. Met name sloop-nieuwbouw projecten beslaan een gehele straat en/of buurt. Dit biedt kansen voor een nieuwe toekomstbestendige inrichting van ook de openbare ruimte. Verwacht wordt dat met name in de dorpen Ten Boer en Ten Post dergelijke projecten nog opstapel staan. Met de kabinetsreactie op de parlementaire enquête (Nij Begun) is ook meer aandacht gekomen voor ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en herinrichting openbare ruimte. Hiermee komen er ook meer mogelijkheden voor de Nationaal Coördinator Groningen en de gemeente om met deze thema's aan de slag te gaan. Vergroenen van de ruimte, herwinnen van de openbare ruimte, klimaatadaptatie en de sociale cohesie van buurten kunnen integraal worden beschouwd. De bewonerswens wordt meegenomen in deze projecten.
Relatie met andere opgaven	Gebiedsteam, Programma Versterken en Vernieuwen
Totale kosten	-
Financiering Leidraad	50.000
Planning	2025 en 2026

3.1.4 Overige wijken

13.Coendersborg	
Korte beschrijving	In de wijk Coendersborg worden de bomen in een aantal stempels vervangen. Deze zijn niet meer toekomstbestendig. Inwoners hebben bovendien ideeën aangedragen voor het vergroenen van de straat. Met ruimere boomspiegels, het vervangen van steen door groen en het realiseren van ontmoetingsplekken in de openbare ruimte, kunnen we de inrichting van de straten verbeteren. Het gaat hier om vijf stempels: Strausslaan, Schubertlaan, Schaepmanlaan, Abraham Kuyperlaan, Groen van Prinstererlaan. We beperken ons daarbij tot het verbeteren van de openbare ruimte en nemen de binnenruimtes van de stempel niet mee in de aanpak.
Relatie met andere opgaven	Stadsbeheer, gebiedsteam, DMO, afstemming met Savornin Lohmanlaan.
Totale kosten	n.t.b.
Financiering Leidraad	50.000
Planning	2025

14.Winkelcentra	
Korte beschrijving	Groningen kent verschillende wijkwinkelcentra. Veel van deze winkelcentra zijn gericht op de automobilist, met grote parkeerterreinen en versteende ruimtes. Dit leidt o.a. tot wateroverlast, hittestress en een lage verblijfskwaliteit. We willen kleine ingrepen doen om de verblijfskwaliteit in deze winkelcentra te verbeteren en de ruimte te vergroenen. Momenteel vindt er een inventarisatie plaats naar 12 winkelcentra in de gemeente. Een aantal van deze kan op korte termijn verbeterd worden
Relatie met andere opgaven	Ruimtelijke economie
Totale kosten	n.t.b.

Financiering Leidraad	65.000
Planning	2026

15. Bijdrage voor verbeteren leefkwaliteit

Korte beschrijving	De ontwerpleidraad is in 2021 vastgesteld. Lopende projecten in de openbare ruimte hebben daardoor nog geen rekening kunnen houden met deze nieuwe aanpak voor de openbare ruimte. Werkbudgetten zijn vaak al voor de leidraad vastgesteld. Wel leidt de nieuwe aanpak in veel gevallen tot extra kosten. Om de extra kosten te kunnen dekken, reserveren we voor de komende vier jaar een bedrag om bestaande projecten te ondersteunen bij het toepassen van de Leidraad vanuit de 10- dimensies.
Relatie met andere opgaven	-
Totale kosten	-
Financiering Leidraad	240.000 (verdeeld over vier jaar)
Planning	2025 t/m 2027

3.2 Kansrijke uitvoeringsprojecten na 2027

Voor de langere termijn zijn hieronder plekken en straten in Groningen benoemd waar enorme kansen liggen om de leefkwaliteit te verbeteren. We zoeken de komende tijd naar aanvullende financiering voor planvorming en uitvoering vanaf 2027.

Hanzeplein	
Korte beschrijving	Het Hanzeplein is de entree van het UMCG. Deze plek verdient een betere leefkwaliteit, mede gezien de heilzame werking van groen op mensen. Momenteel is het plein geen verblijfsplek en een hittestresslocatie op warme dagen. Het UMCG, de RUG en de Gemeente Groningen werken samen aan een gebiedsvisie voor het UMCG complex/Vrydemalaan. Het vergroenen van de buitenruimte is een belangrijk onderdeel van dit plan. Er liggen dan ook kansen om bij de herinrichting van het UMCG complex het Hanzeplein aan te pakken en de beleving en het groen hier te versterken.
Relatie met andere opgaven	Herinrichting UMCG
Totale kosten	-
Financiering Leidraad	-
Planning	Na 2027
Bedumerweg	
Korte beschrijving	De Bedumerweg is een belangrijke toegangsweg naar Groningen vanaf de oostzijde van de stad. Deze straat heeft een breed profiel, met name op de kruispunten. Grote delen van de huidige Bedumerweg (inclusief ventwegen) zijn fors versteend waardoor wateroverlast ontstaat, hittestress wordt veroorzaakt en aantrekkelijke verblijfsplekken ontbreken. De straat wordt ervaren als een barrière tussen de wijken de Hoogte en de Indische Buurt. De oversteekbaarheid laat te wensen over en inwoners van de Hoogte maken weinig gebruik van de algemene voorzieningen in de Indische Buurt.

	De Bedumerweg blijft een belangrijke rol spelen bij de bereikbaarheid van de stad vanaf de Oostflank. Op dit moment kunnen we nog niet in detail te bepalen wat de effecten zijn van de maatregelen aan de Korreweg en Oosterhamrik op de hoeveelheid autoverkeer op de Bedumerweg. Zodra we hier meer zicht op hebben, willen we we maatregelen treffen om de straat te vergroenen en wateroverlast te beperken. De uitwerking a.d.h.v. de 10-dimensies is te vinden in de Leidraad.
Relatie met andere opgaven	-
Totale kosten	-
Financiering Leidraad	-
Planning	Na 2027

3.3 Instrument- en procesontwikkeling

Het anders inrichten van straten, rekening houdend met meerdere dimensies, vraagt tevens om een andere manier van werken. Iedereen die zorg draagt voor het beheren, programmeren, ontwerpen en inrichten van de openbare ruimte, zal dat integraal moeten doen. Ook bezoekers en inwoners van de gemeente zullen gedrag moeten aanpassen bij een openbare ruimte waar de auto minder en de mens meer centraal staat. Onderstaande instrumenten en processen zijn bedoeld om die veranderingen te begeleiden.

3.3.1. Instrumentontwikkeling

Instrument	Korte beschrijving	Kosten	Planning
Koppelkansenkaart	Digitale kaartenset waarin de opgaven en projecten die er spelen in de openbare ruimte zijn gebundeld. De kaartenset helpt om opgaven te bundelen, zodat deze niet na elkaar maar gelijktijdig aangepakt kunnen worden. Ook geven alle lagen bovenop elkaar aan waar de grootste urgentie ligt.	10	Doorlopend
Afwegingskader	Niet alles past overal in de ruimte. Een afwegingskader kan de verschillende opgaven prioriteren. Het spindigram van de Ontwerpleidraad en het ambitieweb helpen om betere afwegingen te maken in de opgaven die er spelen in straten, buurten en gebieden. We gaan beide tools door ontwikkelen om voor het strategisch, tactisch en uitvoeringsniveau keuzes te kunnen maken.	5	2025
Buurtraamwerken en Bouwdoos (per wijk)	Een buurtraamwerk geeft structuurmaatregelen op wijkniveau aan. Bijvoorbeeld waar parkeren geclusterd kan worden, welke belangrijke groenstructuren er zijn of waar belevingsplekken gestimuleerd kunnen worden. Het buurtraamwerk wordt samen met de wijk gemaakt. De bouwdoos (een soort handboek voor de openbare ruimte) geeft richtlijnen aan voor bijvoorbeeld de materialisatie, type beplanting of de concrete profielen per wijk. Dit is voor ontwerpers een handig instrument om sneller en	60	2025

	efficiënter tot een ontwerp voor een straat of buurt te komen. Er is een bouwdoos gemaakt voor 1 wijk (Selwerd) en deze willen we uitbreiden voor meerdere.		
Rekenmethodiek	Ontwikkelen van een nieuwe rekenmethode om de ramingskosten van straten te berekenen, conform de leidraad. In deze methode gaat het ook over de kwaliteit/ de meerwaarde van de herinrichting i.p.v. sec kwantiteit.	10	2025
Ontwerprichtlijnen	Voor specifieke opgaven en gebieden biedt de ontwerpleidraad nog onvoldoende houvast. Daarom ontwikkelen we extra ontwerprichtlijnen. Dit doen we voor o.a. de stegen in de binnenstad en de inpassing van transformatorhuisjes in de gemeente. Een deel hiervan is al in 2024 gedaan.	50	2025

3.3.2 Processen

Proces	Toelichting	Kosten	Planning
Interne opleiding Leidraad	Om de Ontwerpleidraad goed te borgen en ook blijvend onder de aandacht te brengen bij nieuwe medewerkers, ontwikkelen we een interne opleiding die we aanbieden via Groningen Leert. Zo kunnen bestaande en nieuwe medewerkers kennis nemen van de Ontwerpleidraad en de wijze van toepassen bij projecten in de openbare ruimte. Aanvullend ondersteunen we medewerkers die nu al werken met de Ontwerpleidraad middels training en intervisie. Het werken met de leidraad vraagt een integrale blik, het zien van kansen in plaats van beperkingen. Die nieuwe blik op de openbare ruimte is nog grotendeels onontgonnen en zal gepaard gaan met trial and error. Gezamenlijk starten we een leertraject om van elkaar te leren en door te ontwikkelen.	10	doorlopend
Kwaliteitsteam	Er is behoefte aan een kwaliteitsteam die toetst of de uitgangspunten van de Leidraad voldoende worden gewaarborgd in projecten. Het team toetst projecten op kwaliteit, maar zal zich ook buigen over het organiseren van (tijdelijke) interventies in de openbare ruimte. Onderzocht gaat worden of een kwaliteitsteam hiervoor de oplossing is en waar deze in de organisatie verankerd moet worden.	7	2025
Tijdelijke interventies (tactical Urbanism)	In Barcelona wordt ervaring opgedaan met 'tactical urbanism': het tijdelijk inrichten van een straat voordat tot een definitieve inrichting wordt overgegaan. Inwoners kunnen dan alvast wennen aan de herinrichting en er kunnen lessen uit de praktijk geleerd worden, als input voor het definitieve ontwerp. We willen kijken of we dit ook voor Groningen kunnen ontwikkelen. Door meubilair te	50	2025

	ontwikkelen in en herkenbare stijl (bijv: bankjes, planten/bomen in bakken, hekwerk van hout, etc) kunnen we straten tijdelijk inrichten. Het meubilair kunnen we steeds opnieuw toepassen bij een volgend project.		
Integraal programmeren	De complexe opgaven van de openbare ruimte (en de ondergrond) vragen steeds meer om een integrale afstemming, het maken van keuzes en het prioriteren van opgaven. Niet alles kan (tegelijktijd) in de openbare ruimte. De ruimte en budgetten zijn schaars. In een programmeertafel komen de verschillende opgaven samen, kunnen er keuzes worden gemaakt en bepaald worden wat leidend is in de openbare ruimte. Door steeds beter op de hoogte te zijn van de toekomstige opgaven gemeente breed, kunnen de opgaven ook beter afgestemd en gekoppeld worden. De programmeertafel is een overleggroep van stadsbeheer, stadsontwikkeling, wijkvernieuwing en gebiedsteams die zorgt voor het afwegen, prioriteren en programmeren van openbare ruimte projecten op gemeente brede schaal.	60	doorlopend
Externe capaciteit	Extern advies over integraal programmeren, financieren en afwegen van opgaven in de openbare ruimte.	7	doorlopend
Totaal (instrumenten en processen)		224	

4. Financiering

4.1 Budgetten

De Ontwerpleidraad openbare ruimte is vastgesteld in 2021. Met de leidraad kijken we op een andere manier naar de openbare ruimte met meer aandacht voor aspecten als waterberging, groen, ontmoeten en gezondheid. Vaak leidt dit ook tot een andere inrichting van straten en pleinen.

Om er voor te zorgen dat de leefkwaliteit van straten flink wordt verbeterd, zijn er budgetten toegekend voor het vergroenen en herwinnen van de openbare ruimte. In totaal gaat het om 395.000 structureel.

4.2 Inzet van middelen

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van alle projecten die we tot en met 2027 gaan uitvoeren. De tabel geeft een raming weer van hoeveel middelen er vanuit de budgetten Leefkwaliteit - Leidraad beschikbaar wordt gesteld. Voor elk project is aangegeven:

- het projectnummer (dat correspondeert met de naam en korte toelichting van het project zoals dat in hoofdstuk 3 is opgenomen);
- of er sprake is van incidentele of structurele kosten vanuit de budgetten Leefkwaliteit. Bij structurele kosten (investeringen) is aangegeven vanaf welk jaar deze drukken op de budgetten Leefkwaliteit;
- wat de totale kosten zijn, welk deel ten laste komt van de budgetten Leefkwaliteit en welke andere programma's of derden bijdragen.

Voor elk jaar is aangegeven welke middelen er vanuit het programma Leefkwaliteit - Leidraad beschikbaar zijn. Onderaan de tabel is inzichtelijk gemaakt wat de jaarlijkse besteedbare ruimte is na kostenraming van alle projecten. Voor projecten die met een * zijn geduid in onderstaande tabel, volgt op termijn een uitgewerkt plan met bijbehorende kredietaanvraag.

4.3 Overzicht van projecten 2025 t/m 2027

Projecten/ instrumenten	I/S ¹	Totale kosten	Waarvan leidraad ²	2025	2026	2027
1.Damsterplein*	S	1.800	80	-	-	4
2.Vismarkt*	S	n.t.b.	175	-	-	9
3.Kwinkenplein en St. Walburgstraat*	S	1.000	200	-	10	10
4.Westerhaven	S	410	75	-	4	4
5.Floresstraat	I	1.250	35	-	35	-
6.Voermanstraat	I	100	25	25	-	-
7.Platinalaan*	S	225	175	-	9	9
8.Veldspaatstraat	I/S	380	160	50	-	6
9.Barnsteenstraat (gefaseerd)	I	n.t.b.	60	30	-	30
10. Onnemaheerd	I	n.t.b.	70	70		
11.Bijdrage aan openbare ruimte in samenhang met aanleg warmtestad*	I	-	251	54	60	137
12.Ten Boer	I	n.t.b.	50	25	25	-
OVERIGE WIJKEN						
13.Coendersborg	I	-	50	50	-	-
14.Winkelcentra*	I	-	65	-	65	-
15.Bijdrage aan leefkwaliteit	I	-	240	-	100	140
Instrumentontwikkeling	I	-	90	49	41	-
- Koppelkansenkaart						
- Buurtraamwerken + bouwdoc						
- Rekenmethode						
- Ontwerprichtlijnen stegen						
- Ontwerprichtlijnen nieuwe ruimtevragers						
Proceskosten	I	-	134	42	46	46
- Interne opleiding						
- Kwaliteitsteam						
- Tactical Urbanism						
- Programmeertafel						
- Externe capaciteit						
TOTAAL geraamd				395	395	395

¹ Incidenteel / Structureel

² budget beschikbaar gesteld door programma Leefkwaliteit

Oranje: bijdrage aan fysieke projecten

Blauw: bijdrage aan instrumentontwikkeling

Bijlage: Werkzaamheden in 2024

In het lopende jaar 2024 is er ook een aantal bedragen gereserveerd voor projecten en instrumenten. Voor de volledigheid en duidelijkheid nemen wij dit jaar dat nu bijna ten einde loopt nog wel mee in dit uitvoeringsprogramma. Voor de uitvoeringsprojecten in 2024 zijn de budgetten met een raadsvoorstel reeds ter goedkeuring aan de raad voor gelegd.

<i>Projecten/ instrumenten</i>	<i>I/S</i>	<i>Totale kosten</i>	<i>Waarvan leidraad</i>	<i>2024</i>
Projecten				
Johan de Wittstraat	I	283	28	28
Beijumerweg	I	767	85	85
Savornin Lohmanlaan	I	635	109	109
Overig bijdrage aan leefkwaliteit	I	-	-	60
Instrumentontwikkeling				
<i>Instrument</i>				
Ontwerprichtlijnen stegen	I	15		10
Ontwerprichtlijnen nieuwe ruimtevragers	I	35		35
<i>Proces</i>				
Projectleider programmeertafel	I			10
Interne opleiding	I			10
Programmeertafel	I			10
Kwaliteitsteam	I			3
Externe capaciteit	I			35
<i>Totaal</i>				395